

Verschijnt tweemaal per jaar

**Nederlandse
Vereniging voor
Vlaggenkunde**

Vlag! 27

Vlaggentijdschrift
Vexilla Nostra

27/285 najaar 2020

**Dordrecht 800 jaar,
vlag 400 jaar jonger**

Legende zegt vlag oudste stad van Holland is resultaat van Hoekse en Kabeljauwse Twisten

Rood-wit-rood van Dordrecht komt pas na 400 jaar

Dordrecht herdenkt dit jaar – en door de Corona-19 uitbraak ook volgend jaar – dat het tenminste 800 jaar stadsrechten heeft, waarmee het de oudste stad van Holland is. Het is echter allerminst de vraag of zijn rood-wit-rode stadsvlag, die gelijk is aan die van Gouda, Hoorn én Oostenrijk, ook zo oud is. De eerste harde bewijzen zijn pas 400 jaar oud, en die hebben we te danken aan enkele zeeschilders.

Door ROB BERTIJN

Vlag en wapen van Dordrecht zijn nauw met elkaar verbonden, maar de exacte oorsprong is deels in nevelen gehuld. Was de vlag er eerder dan het wapen? Of andersom? Voor de goede orde: de vlag van Dordrecht heeft drie even hoge horizontale banen rood, wit en rood. Het wapen vertoont een rood veld met een staande zilveren (witte) paal in het midden.

De beschikbare bronnen lijken de vlag de beste papieren te geven. Vast staat dat reeds in de dertiende eeuw Dordtse handels-

schepen al vlaggen aan de mast voerden met de kleuren rood en wit. In rekeningrollen over de jaren 1284-1287 (de oudste van Holland) staat te lezen dat ene Wouter den Hoeghen voor een kofschip een stof diende te leveren: “...van witten linwade ende van roeden hare te banieren oppe die pawelionen ende maste”.

Wit en rood linnen dus, een stof die in

die tijd onder meer werd gebruikt om vlaggen te maken.

Uit andere stadsrekeningen blijkt dat dergelijke stoffen vaker werden aangeschaft, zoals bijvoorbeeld ten behoeve van heervaa-ten of krijgstochten van het kleine stadsleger. Ze voerden een stedelijke banier in dezelfde kleuren. Per veld- of krijgstoct werden soms wel zes banieren aangeschaft. Deze werden meestal gemaakt van *sindaal* (gekleurde zijde) en waren duurder dan die van linnen. Deze *pawelionen* wapperden ook boven de manschaps-tenten.

Bloed op de oevers

Waar de kleuren rood en wit vandaan komen, is niet na te gaan. Eén van de theorieën is dat ze zijn ontleend aan het wapen van de heren van de heerlijkheid Merwede, iets ten oosten van Dordrecht. Dit wapen bestond uit een rood veld met een zilveren dwarsbalk. Nadat Daniël van de Merwede teruggekeerd was van de Vierde Kruistocht (1202-1204) werd het familiewapen overigens uitgebreid met 15 gouden bezanten (byzantijnse munten).

Dan is er ook nog de overlevering dat het rood en wit terug te voeren zouden zijn naar een scheepstrijd op de Maas bij Den Briel in 1351. Dit was tijdens de Hoekse en Kabeljauwse Twisten (1350-1490), een strijd tussen verschillende groeperingen in het graafschap Holland.

In het geval van de slag van 1351 ging het om de partij die Margaretha van Henegouwen (de Hoeken) steunde en de aanhangers van haar zoon Willem van Beieren, ook bekend als Willem V (de Kabeljauwen). De Dordtenaren die in deze slag meevochten, waren op de hand van de Kabeljauwen en zij kwamen ook als overwinnaars uit de strijd.

Wapen van Dordrecht op een van de klokken in de stadhuistoren.
FOTO AD MOLENDIJK, REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

< Stedenmaagd met het wapen van Dordrecht op de Groothoofdspoor (waterzijde) door Gillis Huppe. FOTO THEUN OKKERSE

Wapen van Dordrecht (Grote Kerkplein).

Volgens het verhaal moet deze slag verschrikkelijk zijn geweest en was het op een gegeven moment zo erg dat beide oevers van de Maas rood gekleurd waren door het vele bloed en daardoor scherp afstaken tegen het heldere (witte) water in het midden van de rivier. Dit zou vervolgens de inspiratie geweest zijn voor de kleuren van Dordrecht. Enkele eeuwen later dichtte Lambert van den Bos(ch) (1620-1698) hierover:

*Op't laetst krijgt Wit en Rood door al dit oorloghs-vyer
De plaets in Dordrecht, haer Wapen en Bannier*

Stadszegel en wapen

Veel wapens zijn afgeleid van stadszegels, maar in het geval van Dordrecht lijkt het omgekeerde te zijn gebeurd. Het oudste nog bestaande zegel stamt uit 1255 en toont een kerk. Latere zegels laten consequent een Middeleeuwse toren zien, omsloten door een muur. Dit zegel is in ieder geval vanaf 1296 in gebruik en zou met kleine variaties in gebruik blijven tot 1775, waarna het vervangen werd door een nieuw ontwerp met het stadswapen. Het Dordtse wapen werd overigens sinds 1580 wel als tegenzegel gebruikt (dit is de achterzijde van het stadszegel) met als randschrift *Signum mercatrum in Dordrecht* (Zegel van de Dordtse kooplieden).

Enkele vroege voorbeelden: een van de oudst bekende afbeeldingen van het Dordtse wapen was te

Het opbreken van het beleg van Dordrecht. Kopie door Anthony Otten van der Laan.

zien op een schilderij van omstreeks 1430, *Het opbreken van het beleg van Dordrecht* (1418), dat helaas bijna geheel is vergaan. Het was tussen 1626 en 1636 echter al gekopieerd door Anthony Otten van der Laen (1583-1636), in opdracht van arts en schrijver Johan van Beverwijck (1594-1647). Dit schilderij, compleet met wapen, bevond zich tot 1975 in het Dordtse stadhuis. Sindsdien is het opgeslagen in het stadsdepôt. Het wapen komt tevens voor op een van de klokken in de stadhuistoren en draagt het jaartal 1449.

In 1567 treffen we in een keurboek van het Beierse Huis afbeeldingen van herauten aan die in dienst waren van de hertog en genoemd werden naar de verschillende gebiedsdelen, zoals Holland, Zeeland, Friesland, Beieren en Bamberg. De heraut met de naam Bamberg wordt afgebeeld met het Dordtse wapen. En het jaartal 1564. Waarom juist deze heraut het schild draagt is een raadsel.

Een paar prachtige voorbeelden van het wapen treffen we aan op een van de twee overgebleven stadspoorten van Dordrecht, de Groothoofdspoor. Ze zijn vervaardigd door beeldhouwer Gillis Huppe (1576-1650). Aan de stadszijde zien we het stadswapen compleet met kroon en twee griffioenen als schildhouders en aan de waterzijde de Dordtse stedenmaagd met het wapen in haar rechterhand.

Schildhouders

Waar de schildhouders en de kroon vandaan komen is niet met zekerheid na te gaan, maar een mogelijkheid is dat ze verleend zijn door de hertog van Beieren-Straubing en Luxemburg, Jan van Beieren (1374-1425), vanaf 1418 tevens graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen (als Jan III). Hij zou de grafelijke kroon én de griffioenen, die bij zijn eigen wapen ook als schildhouders fungeerden, aan het wapen hebben toegevoegd. In dat geval zou dit gezien kunnen worden als een teken van dankbaarheid aan de inwoners van

< Heraut met het Dordtse wapen, 1567
REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

Grootzegel en tegenzegel van Dordrecht. Model in gebruik van 1259 tot 1775 en met stadswapen uit 1674. REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

de stad die tijdens de eerdergenoemde Hoekse en Kabeljauwse Twisten tijdens het Beleg van Dordrecht van 1418 aan de kant van graaf Jan (de Kabeljauwen) vochten.

Het wapen werd officieel vastgesteld door de Hoge Raad van Adel op 24 juli 1816. Het wapendiploma luidt:

Van wege den Koning.

De Hooge Raad van Adel, gebruik makende van de magt aan den-zelfen verleend, bij besluit van den 20sten Februarij 1816, bevestigt bij dezen de Stad Dordrecht ingevolge het, door haar gedaan ver-zoek, in het bezit van het navolgenden Wapen:

Zijnde van keel, beladen met een Pal van Zilver. Het Schild gedekt met een kroon en drie fleurons, alles van goud en vijf paaren, en ten wederzeide vastgehouden door een Griffioen van goud.

Gedaan in 's-Gravenhage, den 24 Julij 1816

Zeeschilders

Dan komen we bij de vlag. We treffen haar eeuwen geleden al aan op het schilderij *Gezicht op Dordrecht* (1651) van Jan van Goyen (1596-1656) op een sprietgetuigd schip, aan de linkerkant van het doek.

Rond dezelfde tijd was de maritieme schilder Jacob Adriaensz. Bellevois (1620/1-1676) actief. Hij woonde in Rotterdam, maar schilderde vaak in de omgeving van Dordrecht. Op diverse schilderijen komen we het silhouet van de stad tegen op de achtergrond (hoewel daar in de titel niet altijd gewag van gemaakt wordt), met een aantal schepen op de voorgrond.

Het schilderij getiteld *Spiegeljacht en andere vaartuigen bij de Maas bij Dordrecht* (1663) laat links een jacht met twee Dordtse vlaggen in top zien. Zo mogelijk nog gedetailleerder is *Schepen op woelig water, een stad in de achtergrond* (ongedateerd). Hierop zien we opnieuw twee stadsvlaggen in de mast en hoewel de stad niet bij name genoemd wordt, is het silhouet hetzelfde als op *Spiegeljacht en andere vaartuigen bij de Maas bij Dordrecht*.

Minder duidelijk is het stadssilhouet op *Riviermond met schepen* (ongedateerd), maar als we goed kijken, zou de toren tussen de twee schepen links, die van de Grote Kerk kunnen zijn. De rechter schuit voert twee rood-wit-rode vlaggen. Overigens voerde een andere belangrijke handelsstad uit die tijd, Hoorn, eenzelfde vlag, maar daarop was toentertijd nog vaak een hoorn afgebeeld. Ook lijkt het er niet op dat Bellevois ooit in Hoorn schilderde, dus opnieuw lijkt Dordrecht waarschijnlijk.

Twijfel is er niet bij *Vloot van Zeeland op de Merwede met Dordrecht in de achtergrond* (ongedateerd). Het sprietgetuigde schip links heeft de Dordtse vlag in top.

Twijfel opnieuw bij *Schepen voor de kust bij Vlissingen* (ongeda-

'Spiegeljacht en andere vaartuigen op de Maas bij Dordrecht' door Jacob Bellevois, 1663, detail. MUSEUM BREDIUS, DEN HAAG.

'Vloot van Zeeland op de Merwede' door Jacob Bellevois, ongedateerd, detail. AFBEELDING RKD – NEDERLANDS INSTITUUT VOOR KUNSTGESCHIEDENIS.

teerd), omdat zowel Dordtse als Hoornse schepen Vlissingen aandeden, maar gezien Bellevois' voorkeur voor Dordrecht lijkt het waarschijnlijker dat het schip rechts de Dordtse kleuren voert.

Napoleon

Een bekende episode uit november 1813 waarin de Dordtse vlag een rol speelde, is al eerder uitgebreid in Vlag! (nr. 21, najaar 2017) aan bod gekomen, maar kan hier niet onvermeld blijven. Het zijn de laatste dagen van de Franse tijd. Napoleon is op 19 oktober 1813 bij Leipzig verslagen. De geallieerde overwinnaars komen uit Rusland, Pruisen, Oostenrijk, Zweden en Engeland. De Oostenrijkers en Zweden, gevolgd door de Engelsen trekken na de overwinning naar West-Europa om de daar nog aanwezige Franse bezettingstroepen te verdrijven.

In het machtsvacuüm dat toen ontstond, was het Franse bezettingsleger na overleg met het Dordtse stadsbestuur naar vestingstad Gorinchem uitgeweken, gevolgd door prefect Goswin de Stassart van het departement Monden van de Maas (grotweg de huidige provincie Zuid-Holland).

Omdat de voorraden in Gorinchem ontoereikend waren, eiste de prefect op 21 november dat Dordrecht vóór 24 november dien-de te leveren: 90.000 kilo tarwemeel, 30.000 kilo rogge, 64.500 kilo rogge, 900 kilo zout en 43.924 liter jenever (50.000 flessen). Als men in gebreke bleef, zou de stad aangevallen worden. Dordrecht verzamelde z'n vloot aan Papendrechtse kant van de stad en vroeg assistentie aan Rotterdam in de vorm van twee kanonneerboten.

Inmiddels was in de nacht van 21 op 22 november (dus ruim voor het ultimatum) een leger van 300 Fransen in Papendrecht aangekomen, tegenover Dordrecht. Toen de Fransen door de Dordtse Nationale Garde werden belet het Papendrechtse veer te

bemachtigen, werd het vuur op Dordrecht geopend. Er viel slechts één gewonde, maar er was veel materiële schade. Als officiële reden voor de aanval lieten de Fransen weten dat men de orde wil-den herstellen omdat de Dordtenaren de Franse tricolore hadden vervangen voor de Nederlandse vlag. Waarschijnlijk opzettelijk ver-spreide geruchten dat de geallieerden in aantocht waren, deed de Fransen besluiten terug te keren naar Gorinchem.

Frans bombardement

Het volgende bedrijf speelt zich af op 24 november toen de Fransen, nu negenhonderd man sterk, zich opnieuw in Papendrecht verzamelden om Dordrecht onder vuur te kunnen nemen. Inmiddels was een van de kanonneerboten uit Rotterdam gearriveerd en die verweerde zich danig, maar zat al gauw zonder kogels. Bij gebrek aan munitie begon men toen met schroot te schieten en dat bleek behoorlijk effectief.

Goed zichtbaar voor de Fransen was de bij de aanlegsteiger van de veerboot gelegen Riedijkse Poort, een van de stadspoorten. De aan Dordtse zijde vechtende schipper Cornelis Lawende, die inmiddels aardig beneveld was geraakt, riep volgens ooggetuige Pieter Uittenbogaard: "We hebben al zoo lang gevochten en dat zonder vlag, de vlag moet er bij". Vervolgens kwam hij aanzetten met een Dordtse vlag van de boeier van schipper Korthals, beklom het torentje van de stadspoort om hem aan de vlaggenstok te bevestigen.

Het had effect: de Fransen zagen het als het teken dat de geal-lieerden de stad hadden bereikt, mogelijk zagen ze de vlag voor die van de Engelsen aan, wellicht geholpen door het feit dat op de middelste baan de Dordtse stedenmaagd stond afgebeeld.

De Fransen zien de vlag van Dordrecht op den toren. Hier voor een Engelse aan. „Nu is de kans verlopen!“ In de winter bij een vlag; terwijl een schut der boot, Door Jezus goed gezigt, nog zees Fransen doodt.

Gijn in Dordrecht, maar wordt bewaard in het Dordtse stadsarchief en meet ongeveer 2,5 bij 5 meter.

Vlaggenkaart

Op de alleroudste (internationale) vlaggenkaarten treffen we de Dordtse vlag niet aan, in tegenstelling tot een aantal andere Hollandse en Zeeuwse steden, zoals Amsterdam, Hoorn,

Gezicht op Dordrecht vanaf de Papendrechtse oever. FOTO: THEUN OKKERSE

Regementsvaandel 1815, aquarel. REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

Vlissingen, Middelburg en Veere. Maar nog voor de officiële vast-stelling van de Dordtse vlag in 1857 wordt de vlag opgenomen in de Britse uitgave *Maritime flags of all nations* uit 1848.

Voor zover bekend, is de Dordtse vlag nooit officieel vastgesteld vóór 1857. Op 25 februari van dat jaar werden de provinciebesturen door de minister van Binnenlandse Zaken aangeschreven om gegevens te leveren van de eventueel in gebruik zijnde vlag-gen in hun bestuursgebied. De Dordrechtse Courant van 12 maart 1857 meldde hier-over:

“De Gemeentebesturen zijn aangeschreven, om aan den Commissaris des Konings hunner Provincie op te geven, of de gemeente eene vlag heeft of vroeger bezeten heeft, en zoo dit bekend mogt zijn daar-van eene aftekening in te zenden. Deze aanschrijving is het gevolg van eene nota, door de Nederlandschen Gezant te Parijs aan de Regering overgelegd, van den Kapitein-Luitenant ter zee der Fransche marine, Le Gros, welke door zijn gouvernement is belast met het opstellen van eene verzameling van afbeeldsels en beteekenis van alle vlaggen van alle natien; bij welke nota de medewerking wordt verzocht om dien officier, voor zoo veel de Nederlandsche vlaggen betreft, daartoe in staat te stellen.”

In het stadhuis van Dordrecht liet men over dat verzoek geen gras groeien. Op het moment dat de Dordtse burgers dit in de krant lazen, hadden burgemeester en wethouders gemeentesecretaris mr. Pieter van de Brandeler al lang opdracht gegeven de brief te beantwoorden. Van de Brandeler schreef aan de Commissaris van de Koning:

No. 254/160

Met 1 Bijlage

Dordrecht, den 7 maart 1857

Onderwerp: Vlaggen

Ter voldoening aan uwe missive dd 25 Februarij II, A, no. 1668 (1 Afd.) hebben wij de eer uwe Excellentie te berigten, dat door de Schepen der alhier gevestigde Reederijen, behalve de Nationale vlag, ook nog gevoerd worden: de Dordrechtsche Stedelijke Vlag, zijnde 1/3 rood, wit en rood, horizontaal van den Stok; en de Nummervlag van het

'Maritime flags of all nations' door J.W. Norrie & J.S. Hobbs, 1848.

< Dordtse vlag met stedenmaagd op de middenbaan, 1813 REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

< Krantenknipsel uit 1813. ARCHIEF OKKERSE

Bijlage bij de brief van 7 maart 1857 van de Gemeente Dordrecht met afbeeldingen van de beschreven vlaggen

NATIONAAL ARCHIEF, DEN HAAG

> Scheepsportret 'Bakboordzijde van de brik de Dankbaarheid' door Jan Schouten, tekening in kleur, 1828

BEELDBANK REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

Dordrechtsche Zeemans Collegie, zijnde ¼ rood boven, ½ wit in het midden, waarin het nummer, en ¼ rood onder, mede horizontaal aan den Stok, terwijl door de alhier gevestigde en koninklijke goedgekeurde Roei en Zeil vereeniging een standaard is aangenomen, waarbij het rood in twee drie hoeken van den Stok afwaait en door wit wordt aangevuld, hetwelk in een punt uitloopt en in welks midden zich eene zwarte Ster bevindt.

Eene gekleurde afteekening van deze Vlaggen, bedoeld in uwer Excellenties boven gemd. Missive, hebben wij de eer hierbij te voegen.

Burgemeester & Wethouders
van Dordrecht,
M. Timmers Verhoeven

De Secretaris,
P. van den Brandeler

Aan Zijne Excellentie den Heer Staatsraad Commissaris des Konings in de Provincie Zuid-Holland.

Zeemanscollege

De in de brief hierboven beschreven vlag van het Zeemanscollege was dus afgeleid van de stadsvlag. Het Dordtse college *Tot Nut voor handel en Zeevaart*, opgericht in 1818, behoorde tot de oudste van het land. Het was een vereniging die sociale zekerheid bood in een tijd dat het zeemansbestaan niet zonder gevaar was. Leden betaalden een contributie, bij ziekte of overlijden maakte men dan aanspraak op een geldelijke vergoeding.

Steden met een zeemanscollege voerden een vlag met een nummer. In het geval van Dordrecht was dat dus een aangepaste versie van de stadsvlag, waarbij de rode banen versmald werden, waardoor een brede witte baan ontstond. Op deze baan werd vervolgens een nummer gezet. Zo'n nummer was persoonsgebonden, iedere aangesloten kapitein voerde zijn eigen nummer. Ze werden vermeld in een door de gezamenlijke colleges uitgegeven almanak. Zo kon men snel zien met wie men van doen had. Bij aankomst en verlaten van een haven werd deze nummer-vlag gegroet met 21 saluutschoten. Als men op zee uit zicht was, werd de vlag gestreken, maar in de nabijheid van een ander schip opnieuw gehesen.

De derde vlag die in de brief beschreven werd, was de clubstandaard van de (nu Koninklijke) Dordrechtse Roei- & Zeilvereeni-

ging (KDR&ZV), die nog steeds bestaat. De vereniging werd opgericht op 28 oktober 1851 en voert nog altijd dezelfde driehoekige standaard, maar dan met een gouden kroontje boven de ster. Reeds in 1852 werd Koning Willem III beschermheer van de vereniging. Het duurde echter tot 1926, bij het 75-jarig bestaan van de vereniging, voordat het predicaat 'koninklijk' daadwerkelijk werd verleend, door koningin Wilhelmina. Vanaf dat moment werd het (geel) kroontje aan de clubstandaard toegevoegd.

Rood-wit-rood

Een andere watersportvereniging die de Dordtse kleuren voert, is de op 31 januari 1962 opgerichte Watersportvereniging Drechtstad. De clubstandaard werd ontworpen door voorzitter Frans Aarens.

Bedrijfsvlaggen

Een aantal Dordtse bedrijven gebruik(t)en het rood-wit-rood als basis voor hun bedrijfsvlag.

Gebroeders Broere, (nu Standic). (o) Bunkerstation 'Delta'.

Stadsvlag

Zeemanscollege

DR&ZV, 1857 (met vijfpuntige ster)

Huidige logo van de KDR&ZV (met zevenpuntige ster)

< Watersportvereniging Drechtstad

De kleuren van Dordrecht zijn vertegenwoordigd door drie losse rode randen op een wit veld. Op dit veld een zwart anker. De drie rode randen staan voor de drie waterwegen bij Dordrecht: de Noord, de Oude Maas en de Beneden-Merwede.

Op ander sportief gebied liet men zich ook niet onbetuigd. Voor de damesafdeling van gymnastiekvereniging Sparta (oprichting 1908) werd waarschijnlijk in de jaren '20 of '30 van de vorige eeuw een nieuw vaandel in de Dordtse kleuren ontworpen, door de plaatselijke firma C.M. van Diemen, maar het lijkt erop dat het niet verder dan de tekentafel is gekomen.

Hetzelfde lijkt te zijn gebeurd met de "adspiranten" (aspiranten zouden we nu zeggen) van gymnastiekvereniging Oefening Kweek Kracht (OKK), oprichting 1880. Gezien de stijlovereenkomsten lijkt het waarschijnlijk dat beide vaandels dezelfde ontwerper hadden. Beide verenigingen zijn nog springlevend!

Eveneens van firma C.M. van Diemen zijn twee ontwerpen voor de VVV, die naast de Dordtse kleuren ook het gekroonde wapenschild van Dordrecht tonen.

Beiaardvlag

Niet onvermeld mag blijven de zogenaamde beiaardvlag, in 1983 ontworpen door de Dordtse kunstenaar en vlaggenkundige Theun Okkerse bij gelegenheid van het jubileum van stadsbeiaardier Jaap van den Ende. De vlag (3,60 x 7,80 m) is in basis de stadsvlag, maar heeft een aantal tegengekleurde schuine banen die de klanken verbeelden van de beiaard door de stad.

Tot 2004 wapperde de beiaardvlag tijdens concerten vanaf de Grote Kerk. Door verscherpte Arbo-wetgeving werd het hijsen in 2004 té duur bevonden en werd de traditie gestaakt. Nu in dit jubileumjaar is die weer opgepakt. Acht keer per jaar gaat de beiaardvlag uit. Op 30 juli wapperde de vlag voor het eerst opnieuw.

Grootse plannen

Dordrecht had grootse plannen met het jubileumjaar 2020.

Vlagontwerpen van de Firma van Diemen: Atletiekvereniging O.K.K., scheepswerf Hoebee en het Dordtse VVV.

Of deze vlaggen ook gemaakt zijn is niet bekend.

Covid19 gooide, zoals overal elders, helaas roet in het eten, zodat vrijwel het hele programma een jaar opschuift, waaronder de oorspronkelijk voor dit najaar geplande tentoonstelling *In het licht van Cuyp*, over de Dordtse schilder Aelbert Cuyp en zijn Engelse navolgers Thomas Gainsborough, John Constable en J.M.W. Turner.

Qua ontwerp is de vlag van Dordrecht niet uniek. Ook de Hollandse steden Hoorn (zoals eerder vermeld) en Gouda voeren de rood-wit-rode vlag, net als de Vlaamse stad Leuven en is het ook de nationale vlag van Oostenrijk.

De vlag van de oudste Hollandse stad is opgenomen in het register van Nederlandse overheidsvlaggen bij de Hoge Raad van Adel in Den Haag. Zij behoort tot het selecte groepje van Nederlandse vlaggen die weliswaar worden gebruikt, maar die nooit door het gemeentebestuur tot de hare is verklaard. Dat mag ook een reden zijn waarom er zoveel onbekend is over de vlag. □

Nieuwe Haven, een wimpel in de Dordtse kleuren. FOTO THEUN OKKERSE

Met dank aan Helen Stroosma (Regionaal Archief Dordrecht), Sander Paarlberg (conservator oude kunst Dordrechts Museum), Thomas Donner (beheerder Museum Bredius), Laurens Schoemaker (conservator historische topografie & maritieme schilderkunst, afdeling onderzoek & ontwikkeling, RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis), en Cees Coumou (KDR&ZV)

- Bronnen
1. Klaas Sierksma: *Nederlands vlaggenboek*, Prisma 796, Uitgeverij Het Spectrum, 1962.
 2. J.H. Keuzenkamp/G.M.L. Harmans – Gemeentewapens in Nederland naar het officiële register van de Hoge Raad van Adel, VNG Uitgeverij, Den Haag, 1989.
 3. J.W. Norie/J.S. Hobbs - Three hundred and six of the maritime flags of all nations arranged geographically with enlarged standards, C. Wilson, London, 1848.
 4. *Vlaggenkaart*, Tjeenk-Willink, Zwolle, 1902.
 5. Dordrechtse Courant, 12-3-1857.
 6. Henk 't Jong – *De oudste stad van Holland*, Omniboek, Uitgeverij Paagman, 2020.
 7. Henk 't Jong – *Tiecelins gekras* – blog van een Nederlands middeleeuws historicus: Over stadsrechten, 18-12-2014 – tiecelin.blogspot.com.
 8. Beeldbank Dordrecht/Regionaal Archief Dordrecht.
 9. Elisabeth C.M. Leemans-Prins – *Zegels en wapens van steden in Zuid-Holland* (Zuid-Hollandse studien XII), Den Haag, 1966.
 10. Daan van Leeuwen: "Een Dordtse vlag", *Vlag!* nr.21 najaar 2017.
 11. RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, Den Haag.
 12. Museum Bredius, Den Haag.
 13. Dordrechts Museum, Dordrecht.
 14. H.W.G. van Blokland-Visser – 21 rederijen en 3 scheepswerven te Dordrecht in de 19e eeuw (deel 1), blog: blokland.dordtenazoeke.nl.
 15. Sparta Dordrecht – spartadordrecht.nl.
 16. dordrecht800.nl.
 17. Koninklijke Dordtse Roei- en Zeilvereeniging (KDR&ZV) – kdrzv.nl.
 18. Watersportvereniging Drechtstad – wsvdrechtstad.nl.
 19. OKK – okkdordrecht.nl.
 20. Dordt Centraal, 29-7-2020 – dordtcentraal.nl.
 21. Delpher/Koninklijke Bibliotheek – delpher.nl.
 22. VOC de site - vocsite.nl.
 23. Marco In 't Veld – Een nieuwsgierig blog: de Piet Hein, een scheepsgeschiedenis rond kapitein Alderts Jacobs Meijer, deel 3. marco.wordpress.com.